

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ДИЗАЙНЕРСЬКОЇ ОСВІТИ ТА ТВОРЧІ ЗВ'ЯЗКИ ДИЗАЙНЕРСЬКИХ ШКІЛ

Бондаренко В. В., декан факультету «Дизайн середовища», доцент
Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Анотація. Розглядаються питання підготовки дизайнерів в Харківській державній академії дизайну і мистецтв та перспективи розвитку дизайнерської освіти в системі різних ВНЗ.

Ключові слова: дизайнер, бакалавр, магістр, творча співдружність.

Аннотация. Бондаренко В.В. Перспективы развития дизайнерского образования и творческие связи дизайнерских школ. Рассматриваются вопросы подготовки дизайнеров в Харьковской государственной академии дизайна и искусств и перспективы развития дизайн-образования в системе разных ВУЗов.

Ключевые слова: дизайнер, бакалавр, магистр, творческое сотрудничество.

Annotation. Bondarenko V.V. Perspectives of designers' education development and art connections of design schools. The problems of designers' training at Kharkov State Academy of Design and Art and perspectives of design education development in different systems of higher educational institutions are considered.

Key words: designer, Bachelor, Master, art connection.

Постановка проблеми. Вища освіта України сьогодні знаходиться на стадії перехідного етапу. Зараз планується вищу освіту зробити двоступеневою: бакалавр і магістр. На наш погляд, самим головним є не зруйнувати, а, навпаки, зберегти академічні традиції мистецької підготовки спеціалістів.

З 2011 року вищі навчальні заклади не будуть приймати студентів на рівень «спеціаліст». Таким чином, більшість випускників ВНЗ будуть мати освіту на рівні бакалаврів. А чи буде цей рівень достатнім для професійної роботи дизайнера в різних сферах: промисловий та графічний дизайн, дизайн середовища, дизайн меблів, тканин та одягу, дизайн інтерактивних засобів візуальних комунікацій, ландшафтний дизайн ?

В останні 10 років в різних університетах відкрилося більше 60 факультетів, де готують спеціалістів-дизайнерів. Сьогодні це дуже необхідна спеціальність, випускники якої активно використовуються в різних галузях реконструкції будівель, вирішенні питань ландшафтного дизайну, виготовленні рекламної продукції та інш. Особливе місце сьогодні займає предметний дизайн, бо в наш час багато промислових підприємств взагалі не працюють, або працюють дуже в малому обсязі. Саме тому попит на дизайнерів цієї спеціалізації трохи зменшився. Але це, напевно, явище тимчасове. Пройде час і попит на дизайнерів цієї спеціалізації буде зростати.

Зв'язок роботи з науковими програмами. Розвиток дизайнерської гілки освіти сьогодні, як і раніше, є дуже актуальним. По-перше, цього потребують задачі сучасного розвинутого суспільства. По-друге, саме життя висуває багато нових напрямків розвитку дизайну, серед яких можна виділити еко-дизайн, дизайн для людей з обмеженими можливостями життєдіяльності.

На рівні уряду на сьогодні існують ряд наукових програм, які стосуються розвитку дизайну, в тому числі програм по останнім двом напрямкам. Саме тому в останні роки проводиться дуже багато наукових та практичних акцій, на яких обговорюються питання розвитку дизайну та дизайн-освіти. Серед них: один раз на два роки в Харківській державній академії дизайну і мистецтв проходить Дизайн-форум, в рамках якого проводяться: всеукраїнський конкурс студентських наукових робіт, всеукраїнська олімпіада з дизайну, науково-практичні конференції студентів та викладачів, огляд-конкурс дипломних проектів дизайнерських шкіл України, круглі столи з актуальних проблем дизайну. Аналогічні акції щороку проводяться на базі різних архітектурних і художніх шкіл, де окремо розглядаються питання розвитку спеціальності «Дизайн архітектурного середовища». В окремі блоки виділяються конкурси та конференції, що присвячуються розвитку напрямків дизайну одягу, дизайну меблів, графічного дизайну.

Всі ці акції та дана робота направлені на виконання наукових програм в сфері сучасного дизайну та дизайн-освіти. Стаття виконана за планом НДР ХДАДМ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В останні роки в системі вищої освіти України намітилися серйозні тенденції в розширенні контактів з ВНЗ різних країн. Кожний вищий навчальний заклад сьогодні намагається здійснювати: обмін студентами, проведення спільних міжнародних конференцій і симпозіумів, запрошення іноземних спеціалістів для читання лекцій та проведення майстер-класів, проходження викладачами та студентами стажування в зарубіжних навчальних закладах, участь у сучасних наукових, освітянських та проєктних програмах. Сьогодні є очевидним, що навчальні плани і навчальні програми повинні бути розраховані на формування спеціалістів міжнародного рівня з добре розвинутим професійним мисленням. Випускники дизайнерських факультетів повинні бути готові до самостійної діяльності по вирішенню різних проблем в сфері дизайну.

Найбільш змістовними трудами в сфері дизайну є роботи В. Я. Даниленка [2, 3]. В них розглядаються питання теорії і історії дизайну, а також аналізується стан сучасного дизайну в різних країнах: Польща, Німеччина, Фінляндія, Великобританія, Франція та інш. На фоні цих питань аналізується система вищої освіти з дизайну в провідних навчальних закладах Європейських країн, розглядаються взаємозв'язки між окремими дисциплінами.

Частина авторів вважають за доцільне використання блочного підходу до структурування змісту освіти дизайнерів [1, 4]. Його суть полягає в наступному: зміст підготовки дизайнера надається інтегрованими міжпредметними блоками, кожен з яких містить знання, вміння, навички, творчий й емоційно-ціннісний компоненти, особистісні якості.

Автори цієї пропозиції вважають, що в інтегрований блок об'єднується група навчальних дисциплін, що пов'язані між собою загальною метою

навчання, функцією і міжпредметними зв'язками. Поєднання дисциплін у блоки базується на підставі споріднених галузевих знань та типів діяльності, забезпечує умови щодо всебічного розгляду базових понять та явищ.

В цьому контексті великий інтерес викликає співдружність з різними ВНЗ, які готують спеціалістів цього профілю. Багато іноземних інститутів мають великий досвід педагогічних технологій, методів та прийомів формування у студентів високого професіоналізму в галузі дизайну.

Мета даної роботи – пошук шляхів підвищення рівня підготовки студентів-дизайнерів, розширення контактів із спорідненими ВНЗ України та інших країн.

Результати роботи. Майстерність дизайнера, як синтез теоретичних знань і високорозвинених практичних умінь, проявляється через творчість і втілюється в ній. Формування і розвиток творчої активності у майбутніх дизайнерів – один із шляхів удосконалення підготовки висококваліфікованих фахівців, які творчо ставляться до своєї роботи і здатні підняти на рівень провідних країн світу національну систему професійної освіти України.

Виходячи із загальної мети вищої освіти, фундаментальна інваріантна компонента має забезпечити дизайнерові: здатність постійно здобувати знання, вміння і навички; глобальне мислення; культурну компетентність; функціональну грамотність; культуру людського спілкування, етичність (ідеологія, релігія); естетичність. Все це говорить про високу наукову ґрунтовність і високу якість особистісно-розвиваючої підготовки.

Негативним є те, що при навчанні та закінченні вищої освіти студенти не мають можливості отримати повноцінну виробничу практику за рахунок нерозвинутої інфраструктури виробництва та низької мотивації самої особистості. Тому нам необхідно в системі освіти знайти такі критерії подання інформації, котрі легко застосовувати теоретично та практично. Необхідно розробити соціокультурну наукову програму в поєднанні з педагогічними технологіями та дослідницькими програмами.

Перехід від навчально-освітнього до науково-освітнього процесу, від інформуючої системи освіти, націленої на досягнення конкретних практичних результатів, вимагає перетворення студента з пасивного споживача знань в активного їх творця, який уміє використовувати знання в різноманітних конкретних ситуаціях.

Одним з основних факторів, що дозволяють сформувати соціально активну, творчо самостійну особистість, здатну до саморозвитку, самоосвіти, інноваційної діяльності є самостійна робота студента, яка передбачає:

– підготовку фахівців, які володіють потенціалом наукової творчості та самоосвіти, вміннями групової роботи з комплексного вирішення практичних дизайнерських задач, професійною та соціальною мобільністю;

– активну творчу, науково-дослідницьку роботу, зорієнтовану на вирішення проблемних ситуацій в науковій, проектній та підприємницькій діяльності;

– набуття умінь сформулювати проблему, проаналізувати шляхом її вирішення, знайти оптимальний результат та довести його правильність.

Парадигмальні позиції сучасної освіти зумовлюють методологічні засади оновлення образотворчої підготовки дизайнерів, серед яких можна виділити:

– системний підхід орієнтує дослідження на розкриття цілісності образотворчої підготовки та механізмів, що її забезпечують, на виявлення її зовнішніх і внутрішніх зв'язків і зведення їх в єдину теоретичну модель;

– синергетичний підхід визначає становлення різнорівневих закономірностей функціонування системи образотворчої підготовки;

– гуманістичний підхід забезпечує особистісну і творчу реалізацію студентів у навчально-виховному процесі;

– культурологічний підхід акумулює світові соціокультурні цінності у змісті образотворчої професіональної підготовки;

– інтегративний підхід обумовлює синкретичне розуміння цінності і художньої мови мистецтва;

– інформаційний підхід обґрунтовує нові форми трансляції і споживання мистецької інформації у навчанні дизайнерському мистецтву.

Підготовка спеціалістів-дизайнерів потребує більшої кількості тижневого навчального навантаження, ніж в технічних ВНЗ. На протязі десятків років після того, як було розпочато підготовку дизайнерів, тижневе навчальне навантаження студента складало 54 години аудиторних занять. Зараз для бакалаврів це – 30 годин на тиждень, спеціалістів – 24 години, магістрів – 18 годин. Чи вірно це: зменшити години на підготовку спеціалістів-дизайнерів в 2-3 рази?

Інтеграція України у світовий простір потребує глибокого осмислення великої низки питань, серед яких майже головним питанням є: яким ми бачимо по підготовці магістра дизайнерського профілю. Справа у тому, що не кожний студент має здібності до серйозної наукової роботи. В такому разі у нас мають бути два види дипломів магістрів: магістр-науковець та магістр-практик.

Перехід на двоступеневу підготовку спеціалістів потребує від нас зміцнення наукового компоненту в навчанні. Починаючи з третього курсу, всі студенти повинні проводити на окремих дисциплінах наукові дослідження, готувати реферати, виступати з доповідями на наукових конференціях, брати участь у студентських конкурсах наукових робіт.

Дуже добре, що сьогодні ВНЗ проводять конкурсний відбір претендентів на другий та третій рівень освіти (спеціаліст та магістр). Виникає одне серйозне питання: на наш погляд, кількість магістрів, яких готує ВНЗ, має бути більшим ніж 15-20 % від випуску бакалаврів, як це є заріз. Якщо все залишиться, як сьогодні, то 80% випускників не будуть мати професійну освіту високої якості.

Болонська система потребує від нас пошуку нових методик викладання іноземної мови. Цей процес має бути більш інтенсивним, бо обмін студентами з країнами Європи потребує серйозної мовної підготовки.

Сьогодні почали здійснюватися конкретні реформи в реорганізації освіти, оновлюватися зміст і методика навчання, значно поширилось втілення в навчальний процес системи комп'ютерних технологій.

Висновки:

Кожний вищий навчальний заклад, маючи свій профіль та традиції підготовки спеціалістів, повинен мати більше прав по вирішенню щодо терміну загальної підготовки бакалаврів і магістрів, розробки навчальних планів спеціальностей та авторських програм дисциплін, вибору обсягу навчального навантаження студентів та інш.

Кожний вищий навчальний заклад повинен мати своє обличчя. Нам треба розробити філософську концепцію кожного напрямку сучасної вищої освіти. Це дасть змогу вирішити перспективи формування національної мистецької освіти та допоможе знайти шлях інтеграції України в світовий простір.

Подальший напрямок дослідження. В подальшому планується провести детальний порівняльний аналіз підготовки магістрів у різних дизайнерських школах.

Література:

1. Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв [Текст]: зб. наук. праць / за ред. Даниленко В.Я. - Х.: ХДАДМ, 2009. – 164 с. (Мистецтвознавство. Архітектура. № 8.)
2. Даниленко В.Я. Дизайн. – Харків: Вид-во ХДАДМ, 2003. – 317 с.
3. Даниленко В.Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури: Монографія. – Х.: ХДАДМ, Колорит, 2005. – 244 с.
4. Тези доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції «Управління в освіті». Львів: видавництво ДУ МОНУ, 2009. – 274 с.

Надійшла до редакції 30.03.2010